

Terugblik en resultaten 2009

Versie 27 februari 2009

Eindtoets Basisonderwijs
Groep 8

zeker weten

1 Inleiding

Voor de Eindtoets Basisonderwijs 2009 (EB2009) zijn door zo'n 6200 scholen ongeveer 154.000 leerlingen ingeschreven. De ruim 400.000 antwoordbladen die teruggezonden werden, zijn van 5 tot en met 13 februari verwerkt. Op 13 februari konden we de totaalscore 'Taal', Rekenen-Wiskunde' en 'Studievaardigheden' en de standaardscore berekenen voor alle leerlingen voor wie we tot dan toe de antwoordbladen hadden ontvangen.. Van de volgende groepen zijn de gegevens **niet** in deze rapportage opgenomen:

- **Naverwerking** In de naverwerking worden de antwoordbladen meegenomen die niet binnen een week bij Cito binnen zijn gekomen. De naverwerking begon dit jaar op 25 februari.
- **Digitale Eindtoets** Net als voorgaande jaren konden scholen in 2009 de Eindtoets Basisonderwijs digitaal afnemen. De Digitale Eindtoets bestaat uit dezelfde onderdelen en hetzelfde aantal opgaven als de reguliere, papieren Eindtoets. De opgaven van de Digitale Eindtoets zijn anders; de moeilijkheid van de toets is echter gelijk aan de moeilijkheid van de reguliere Eindtoets. Tot nog toe hebben 466 scholen met ongeveer 971 leerlingen zich voor deelname aan de Digitale Eindtoets ingeschreven. Op het moment dat dit verslag geschreven wordt, loopt de inschrijving en afname van de Digitale Eindtoets nog. Scholen die aan de Digitale Eindtoets willen deelnemen, kunnen zich tot en met 13 maart 2009 inschrijven; afname van de Digitale Eindtoets is nog mogelijk tot en met 3 april 2009. De Digitale Eindtoets kan vanaf 2009 namelijk ook worden gebruikt als een inhaaltoets. Dat betekent dat leerlingen die bijvoorbeeld wegens ziekte op één of meer vaste afnamedagen van de reguliere Eindtoets niet hebben kunnen deelnemen, de Digitale Eindtoets kunnen maken. Ook leerlingen van wie de leerkracht zeker weet dat er tijdens de afname van de reguliere Eindtoets iets is misgegaan, kunnen de Digitale Eindtoets maken. De Digitale Eindtoets wordt dan als een herkansingstoets gebruikt. De resultaten van de leerlingen die de Digitale Eindtoets hebben gemaakt, zijn niet meegenomen in dit verslag.
- **Niveautoets** De Niveautoets is bestemd voor leerlingen met een leerachterstand van tenminste 1½ jaar over vrijwel de gehele linie. Het betreft leerlingen die vrijwel zeker in aanmerking komen voor het praktijk- of het leerwegondersteunend onderwijs. Net als de Digitale Eindtoets wordt de Niveautoets op de computer gemaakt. De toets bevat dezelfde onderdelen en hetzelfde aantal opgaven als de reguliere, papieren Eindtoets. De opgaven van de Niveautoets zijn echter aangepast aan het niveau van leerlingen met een grote leerachterstand. In 2009 nemen er 2638 leerlingen van 998 verschillende scholen deel aan de Niveautoets. De resultaten van de leerlingen die de Niveautoets hebben gemaakt, zijn niet meegenomen in dit verslag.

Resultaten

De tabellen en figuren in deze 'Terugblik en resultaten Eindtoets Basisonderwijs 2009' zijn gebaseerd op de zogenoemde technische EB2009-database. Dat is de database die dit jaar op 13 februari werd afgesloten. In 2009 bevatte deze database de gegevens van 138.579 leerlingen van 5838 scholen (goed voor circa 94% van het totaal aantal ingeschreven scholen). Voor het onderdeel Wereldoriëntatie (facultatief) betrof dit 119.066 leerlingen (85.9% van het totaal aantal deelnemende leerlingen). In 2008 bevatte deze database de gegevens van 139.725 leerlingen van 6014 scholen (ongeveer 96%). 121.239 van deze leerlingen (86.8% van het totaal aantal deelnemende leerlingen) hebben in 2008 ook het onderdeel Wereldoriëntatie gemaakt.

Door het jaarlijks toepassen van dezelfde procedure -het afsluiten van het databestand op een vast tijdstip na de laatste toetsdag- kunnen we ervan uitgaan dat in de technische databases van de verschillende jaren telkens ongeveer 94 tot 96% van de deelnemende leerlingen is opgenomen.

Rapportage

De standaard scoringservice voor scholen bestaat uit het Leerlingrapport (in viervoud) en het computerprogramma Rapportage Eindtoets Basisonderwijs (REB). Met REB, vanaf 2 maart 2009 voor alle scholen beschikbaar via ToetsNet Portal, kunnen scholen zelf Schoolrapporten maken op basis van alle mogelijke selecties van leerlingen. En dat kan niet alleen voor 2009, maar ook voor 2008 en 2007 als de school in die jaren aan de Eindtoets heeft deelgenomen. Uiteraard zijn in REB de scores van leerlingen op de Eindtoets opgenomen. Maar ook de achtergrondgegevens (geboortedatum, leerlinggewicht, etc.) van leerlingen zoals ingevuld op het antwoordblad eerste toetsdag, staan in REB. Ditzelfde geldt voor de achtergrondgegevens en scores van leerlingen die hebben deelgenomen aan één van de speciale, digitale edities van de Eindtoets.

In Schoolrapport A worden de gemiddelden van een school vergeleken met de gemiddelden van alle deelnemende scholen. Schoolrapport B geeft een vergelijking van het schoolgemiddelde met dat van scholen die in dezelfde schoolgroep zitten (scholen die gelet op de sociaal-culturele achtergrond van de leerlingen met de betreffende school vergelijkbaar zijn).

Sinds 2004 kan een school in REB ook de IC-Tabel opvragen. De afkorting IC staat voor instroomcorrectie. In de IC-Tabel worden IC-Percentielen en IC-Standaardscores gerapporteerd. IC-Percentielen geven antwoord op de vraag wat de relatieve positie van een school zou zijn als rekening wordt gehouden met verschillen in instroom. De IC-Standaardscore geeft aan wat, na correctie voor instroom, de gemiddelde standardscore zou zijn. Naast Schoolrapporten kunnen scholen met REB ook Leerlingrapporten en Leerlingprofielen opvragen. De Leerlingrapporten zijn gelijk aan de Leerlingrapporten die de scholen in de week van 2 maart ontvangen. Leerlingprofielen zijn alleen beschikbaar als de leerlingen het Opgavenboekje Extra bij de Eindtoets hebben gemaakt en de school de antwoordbladen van het Opgavenboekje Extra tijdig heeft ingestuurd. De Leerlingprofielen ontvangen de betreffende scholen ook op papier in een aparte zending in de week van 2 maart 2009.

Psychometrische kenmerken van de EB2009 exclusief Wereldoriëntatie (n = 138579)

Onderdeel	Aantal opgaven	Gemiddelde score	Standaard-deviatie	KR20*	Correlaties			
					Totaal	Taal	Rek-Wisk.	Studievh.
Totaal	200	147.90	25.76	.95	1.00			
Taal	100	75.23	12.03	.89	.91	1.00		
Rekenen-Wiskunde	60	42.84	10.54	.91	.88	.63	1.00	
Studievaardigheden	40	29.83	6.18	.83	.90	.77	.72	1.00

* De KR20 is een index voor de betrouwbaarheid van toetsen en testen. De betrouwbaarheid van de Eindtoets is zeer hoog te noemen.

De Eindtoets Basisonderwijs wordt zo gemaakt dat het voor de behaalde standardscore niet uitmaakt welke jaargang van de Eindtoets de leerling maakt. Bij de omzetting van het totaal aantal goed op de onderdelen Taal, Rekenen-Wiskunde en Studievaardigheden (200 opgaven) naar een standardscore wordt namelijk rekening gehouden met de moeilijkheid van de toets. Die moeilijkheid is af te lezen aan de gemiddelde score (gemiddeld aantal goed) op de Eindtoets. In 2008 was de gemiddelde score 147.40. In de tabel hierboven zien we dat in 2009 de Eindtoets dus iets gemakkelijker is geweest: gemiddeld hadden de leerlingen in 2009 147.90 opgaven goed.

2 Frequenties van individuele scores

Aantal goed en Standaardscore

Elk jaar vragen leerlingen, ouders en leerkrachten zich af hoeveel kinderen de hoogste Standaardscore (= 550) op de Eindtoets gehaald hebben. In 2009 waren dat er 4467. De Standaardscore is een omzetting van het totaal aantal goed op de onderdelen Taal, Rekenen-Wiskunde en Studievaardigheden (200 opgaven) naar een standaardschaal (501-550) waarnaar de 'aantallen goed' op verschillende jaargangen van de Eindtoets te vertalen zijn. Slechts 3 leerlingen hadden al deze 200 opgaven van de onderdelen Taal, Rekenen-Wiskunde en Studievaardigheden goed. De zogenoemde frequentieverdeling van de scores laat zien welk 'aantal goed' er nodig is om een bepaalde Standaardscore te krijgen. In tabel 1 (op de volgende bladzijde) geven we hiervan een overzicht. We geven hieronder een toelichting op deze tabel.

In de linkerkolom (Standaardscore) staan alle waarden die de Standaardscore kan aannemen. In de kolommen 'van' en 'tot' staat het 'aantal goed' dat met die Standaardscore overeenkomt, links voor de Eindtoets Basisonderwijs 2008 (EB2008) en rechts voor de Eindtoets Basisonderwijs 2009 (EB2009). Voor een standaardscore van 535 moesten de leerlingen bijvoorbeeld in 2008 een aantal goed hebben van 146 of 147 (van de in totaal 200 opgaven); in 2009 krijgen ze diezelfde Standaardscore voor een aantal goed van 146 tm 148 (ook van de in totaal 200 opgaven), zodat het lijkt alsof ze iets beter af zijn in 2008 dan in 2009. Maar dat is niet zo. De Eindtoets Basisonderwijs wordt zo gemaakt dat het voor de behaalde Standaardscore niet uitmaakt of leerlingen de toets van 2008 of 2009 maken. Als de Standaardscore van een leerling in 2008 535 was, dan zou die leerling ook een Standaardscore van 535 hebben gehaald als hij of zij de toets van 2009 zou hebben gemaakt. Bij de omzetting van het 'aantal goed' naar de Standaardscore wordt namelijk rekening gehouden met de moeilijkheid van de toets (zie bladzijde 3).

In de kolom 'cum %' staat het zogenaamde cumulatief percentage dat met de Standaardscore overeenkomt. Bijvoorbeeld: in 2008 behaalde 45.4% van de leerlingen een Standaardscore van 535 of lager (die uitkomst vindt u in de rij met Standaardscore 535); in 2009 is dit 46.2%. Moeten die percentages dan niet in beide jaren aan elkaar gelijk zijn? Het antwoord is nee, en daar zijn twee redenen voor.

Soms komt een Standaardscore overeen met drie verschillende waarden van 'aantal goed' (bijv. een Standaardscore van 525 kreeg je in 2008 bij 118, 119 of 120 goed), maar soms ook met twee (bijvoorbeeld, de Standaardscore 535 komt in 2008 overeen met 146 of 147 goed). Dit is onvermijdelijk als we er voor willen zorgen dat eenzelfde Standaardscore van jaar tot jaar hetzelfde betekent. Daardoor kunnen kleine verschillen in de cumulatieve percentages worden veroorzaakt.

De percentages kunnen echter ook verschillen omdat de leerlingen die in 2009 deelnemen aan de Eindtoets in het algemeen net iets vaardiger of iets minder vaardig zijn dan de leerlingen die in 2008 deelnamen. Het eerste lijkt zo op het eerste gezicht het geval te zijn: in 2008 behaalden de leerlingen een gemiddelde Standaardscore van 535.4; in 2009 is het gemiddelde 535.5.

Betekent dit nu dat de leerlingen in 2009 vaardiger zijn dan in 2008? Met deze conclusie dienen we voorzichtig te zijn. Er nemen weliswaar veel leerlingen deel aan de Eindtoets, maar dat zijn van jaar tot jaar niet telkens volstrekt vergelijkbare groepen leerlingen. Van de deelnemende scholen in 2008 heeft 6.3% niet meer deelgenomen in 2009. En 3.6% van de in 2009 deelnemende scholen nam in 2008 niet deel aan de Eindtoets. We kunnen er niet zonder meer van uitgaan dat de scholen die weggevallen zijn ten opzichte van 2008 vervangen zijn door een 'evenwaardige' groep van scholen in 2009. Omdat we niet weten of beide steekproeven in de twee opeenvolgende jaren goed (of even goed) de Nederlandse schoolbevolking vertegenwoordigen, kunnen we ook geen harde uitspraken doen over een daling of stijging van de gemiddelde vaardigheid die door de Eindtoets wordt gemeten.

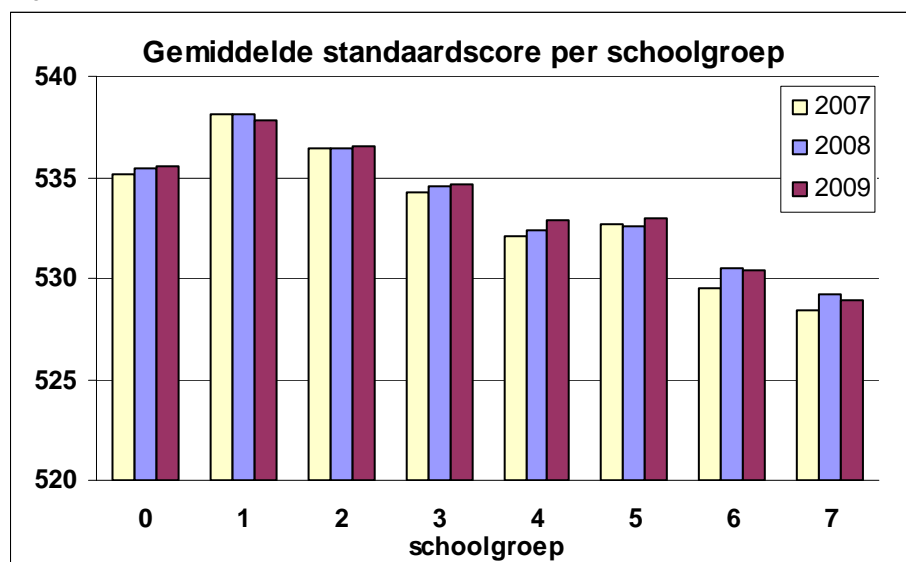
Tabel 1 Frequenties van scores op de EB2008 en EB2009

Standaard- score	2008			2009		
	van	tot	cum%	van	tot	cum%
501	0	55	0.0	0	55	0.0
502	56	57	0.0	56	58	0.0
503	58	60	0.1	59	60	0.1
504	61	63	0.1	61	63	0.1
505	64	65	0.2	64	66	0.1
506	66	68	0.3	67	69	0.2
507	69	71	0.4	70	71	0.3
508	72	74	0.6	72	74	0.5
509	75	76	0.7	75	77	0.7
510	77	79	1.0	78	79	0.8
511	80	82	1.4	80	82	1.1
512	83	85	1.8	83	85	1.5
513	86	87	2.1	86	88	1.9
514	88	90	2.7	89	90	2.3
515	91	93	3.5	91	93	2.9
516	94	95	4.0	94	96	3.7
517	96	98	4.9	97	99	4.7
518	99	101	6.0	100	101	5.3
519	102	104	7.2	102	104	6.5
520	105	106	8.1	105	107	7.8
521	107	109	9.6	108	109	8.8
522	110	112	11.3	110	112	10.5
523	113	115	13.1	113	115	12.3
524	116	117	14.4	116	118	14.4
525	118	120	16.5	119	120	15.9
526	121	123	18.9	121	123	18.2
527	124	125	20.6	124	126	20.8
528	126	128	23.3	127	128	22.7
529	129	131	26.3	129	131	25.6
530	132	134	29.5	132	134	28.8
531	135	136	31.7	135	137	32.2
532	137	139	35.2	138	139	34.5
533	140	142	38.9	140	142	38.3
534	143	145	42.7	143	145	42.2
535	146	147	45.4	146	148	46.2
536	148	150	49.5	149	150	49.0
537	151	153	53.8	151	153	53.4
538	154	155	56.6	154	156	57.7
539	156	158	61.1	157	158	60.7
540	159	161	65.4	159	161	65.3
541	162	164	70.1	162	164	69.8
542	165	166	73.1	165	167	74.3
543	167	169	77.4	168	169	77.2
544	170	172	81.6	170	172	81.5
545	173	175	85.6	173	175	85.6
546	176	177	88.1	176	177	88.1
547	178	180	91.5	178	180	91.6
548	181	183	94.4	181	183	94.5
549	184	185	96.1	184	186	96.8
550	186	200	100.0	187	200	100.0

3 Gemiddelde Standaardscores in longitudinaal perspectief: landelijk en de vier grote steden

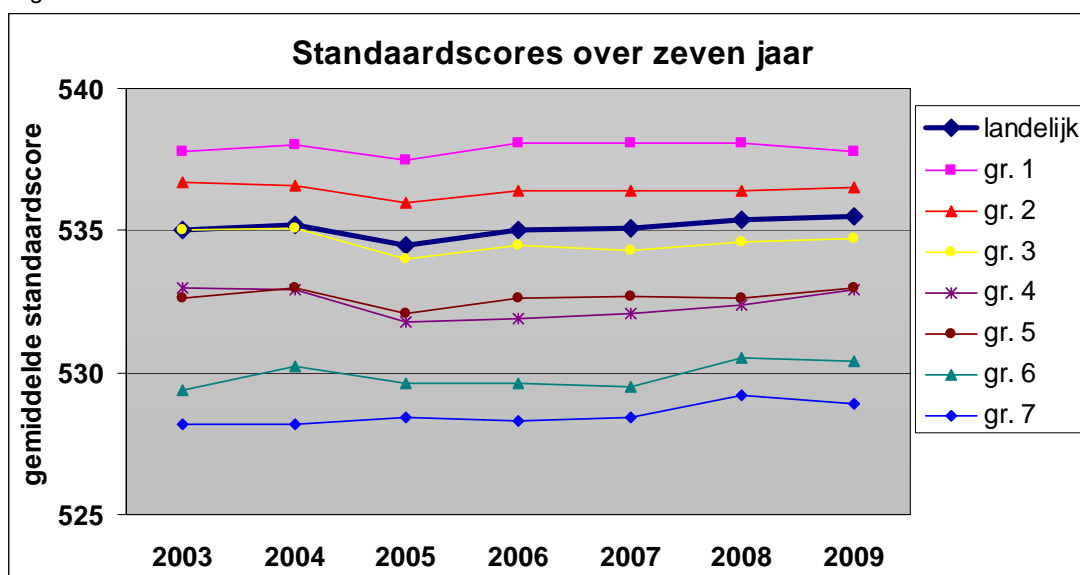
In figuur 1 rapporteren we de gemiddelde standaardscores van de leerlingen op alle deelnemende scholen (= schoolgroep 0) en de gemiddelde standaardscores per schoolgroep. De lichte stijging¹ die ten opzichte van 2008 voor het landelijk gemiddelde geldt, lijkt in bijna alle schoolgroepen voor te komen. Uitzonderingen zijn schoolgroep 1, 6 en 7.

Figuur 1

Figuur 2 geeft een overzicht van de gemiddelde standaardscores (landelijk en per schoolgroep) over de afgelopen zeven jaar. Het landelijk gemiddelde is de afgelopen zeven jaar vrij stabiel te noemen; alleen in 2005 was de gemiddelde standaardscore kleiner dan 535.

Figuur 2

¹ Zie omtrent dit verschil in gemiddelden de opmerking in hoofdstuk 2 op bladzijde 4 van dit verslag.

In tabel 2 rapporteren we de landelijke gemiddelde standaardcores en het gemiddelde van de vier grote steden bij elkaar (G4-totaal = Amsterdam + Rotterdam + 's-Gravenhage + Utrecht), gedifferentieerd naar schoolgroep. Hoe meer leerlingen met een niet-Nederlandse achtergrond een school heeft, des te hoger de schoolgroepaanduiding. Een school die tot schoolgroep 7 behoort, heeft een hoger percentage allochtone kinderen (76 tot 100% 1.90 leerlingen) dan een school die behoort tot Schoolgroep 6 (51 tot 75% 1.90 leerlingen) enzovoort (zie bijlage 1). De waarden in de rijen met het label 'Landelijk' uit tabel 2 zijn grafisch afgebeeld in figuur 2.

Tabel 2 Verdeling Standaardcores over schoolgroepen bij de EB2003 tot en met de EB2009

		Schoolgroepen						
EB2003	Totaal	1	2	3	4	5	6	7
Landelijk	535.0	537.8	536.7	535.0	533.0	532.6	529.4	528.2
G4-totaal	532.0	541.2	538.1	535.0	532.3	531.9	529.5	528.0
EB2004								
	Totaal	1	2	3	4	5	6	7
Landelijk	535.2	538.0	536.6	535.1	532.9	533.0	530.2	528.2
G4-totaal	532.5	541.2	538.2	535.2	531.2	532.7	530.4	528.1
EB2005								
	Totaal	1	2	3	4	5	6	7
Landelijk	534.5	537.5	536.0	534.0	531.8	532.1	529.6	528.4
G4-totaal	532.2	541.0	537.3	534.0	530.4	531.4	529.6	528.5
EB2006								
	Totaal	1	2	3	4	5	6	7
Landelijk	535.0	538.1	536.4	534.5	531.9	532.6	529.6	528.3
G4-totaal	532.6	541.5	538.1	534.4	531.9	532.3	529.8	528.0
EB2007								
	Totaal	1	2	3	4	5	6	7
Landelijk	535.1	538.1	536.4	534.3	532.1	532.7	529.5	528.4
G4-totaal	533.0	541.7	538.1	533.7	532.3	533.1	529.7	528.3
EB2008								
	Totaal	1	2	3	4	5	6	7
Landelijk	535.4	538.1	536.4	534.6	532.4	532.6	530.5	529.2
G4-totaal	533.3	541.6	537.8	534.5	533.4	532.5	530.8	528.9
EB2009								
	Totaal	1	2	3	4	5	6	7
Landelijk	535.5	537.8	536.5	534.7	532.9	533.0	530.4	528.9
G4-totaal	533.4	541.6	537.6	534.3	533.2	533.3	530.6	528.9

In tabel 3 is het percentage leerlingen per schoolgroep opgenomen voor de jaren 2008 en 2009. De categorie '?' betreft leerlingen van wie we op grond van de gegevens waarover we beschikken, de schoolgroep van hun school niet kunnen bepalen.

De eerste rij van de tabel geeft voor elke schoolgroep het percentage leerlingen ten opzichte van het totaal aantal leerlingen dat aan de Eindtoets heeft deelgenomen. In de tweede rij geldt hetzelfde maar dan alleen voor de grote steden. Voorbeeld: voor het hele land geldt dat in 2009 4.3% van de leerlingen tot scholen van schoolgroep 7 behoort; in de grote steden is dit 27.0%.

In dit verslag worden resultaten gerapporteerd waarbij de vier grote steden worden vergeleken met de landelijke resultaten. Het gaat hierbij niet om een vergelijking van twee verschillende groepen, maar om de vergelijking tussen een kleine groep en een grote groep waarbij de kleine groep deel uitmaakt van de grote groep: leerlingen van de vier grote steden maken ook deel uit van de landelijke groep leerlingen. Dit kan tot gevolg hebben dat sommige verschillen enigszins gedempt worden. Van alle deelnemende leerlingen komt 11.9% uit de grote steden, maar als we die opsplitsen naar schoolgroepen, verschilt dit percentage van schoolgroep tot schoolgroep. Deze percentages staan in de onderste rij van tabel 3. We geven een paar voorbeelden: van alle leerlingen uit scholen van schoolgroep 1 komt 8.2% uit de grote steden, maar van alle leerlingen uit scholen van groep 7 komt 74.6% uit de grote steden. Het landelijk gemiddelde in deze schoolgroep wordt dus voor ongeveer drie kwart

bepaald door het gemiddelde in de grote steden, met als onvermijdelijk gevolg dat die twee gemiddelden erg op elkaar zullen lijken.

Tabel 3 Percentage leerlingen per schoolgroep (1,2,3, ... ,7) in 2008 (percenteerbasis landelijk 139725; G4: 15744) en 2009 (percenteerbasis landelijk 138579; G4: 16500)

Schoolgroepen								
	1	2	3	4	5	6	7	?
2008								
Landelijk	12.6	50.0	18.6	2.5	7.1	3.6	4.0	1.5
G4-totaal	8.6	21.6	8.2	1.0	15.4	15.9	27.2	2.0
G4 t.o.v. land	7.7	4.9	4.9	4.5	24.3	49.1	76.7	15.2
2009								
Landelijk	14.1	50.7	17.2	1.7	7.3	3.4	4.3	1.2
G4-totaal	9.8	20.4	9.9	0.8	14.8	15.7	27.0	1.7
G4 t.o.v. land	8.2	4.8	6.8	5.6	24.2	54.8	74.6	16.4

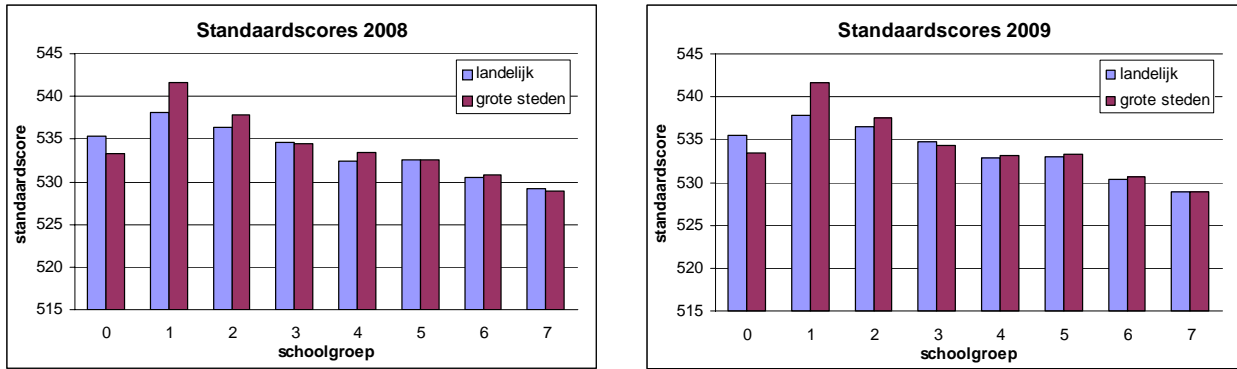
In tabel 4 is het gemiddeld leerlingaantal per school voor de laatste acht jaar weergegeven. Vanaf 2003 tot en met 2008 neemt het gemiddeld aantal leerlingen per school gestaag af. In 2009 is er weer een kleine stijging. Het is echter niet zonder meer duidelijk wat deze cijfers betekenen. Tot op zekere hoogte zien we waarschijnlijk een weerspiegeling van de demografische ontwikkelingen in Nederland (zie de cijfers van het CBS over het aantal basisschoolleerlingen uitgesplitst naar leeftijd), in combinatie met een mogelijke invloed van fusies en/of splitsingen van scholen in de afgelopen jaren. Bovendien moet men bedenken dat de Eindtoets zelf een ontwikkeling doormaakt: waar acht jaar geleden elke deelnemende leerling exact dezelfde toets kreeg voorgelegd, bestaan er sinds 2004 verschillende vormen van de toets (zie bladzijde 2). De resultaten van al deze toetsvormen zijn bij het schrijven van voorliggend rapport nog niet beschikbaar. Tenslotte dient opgemerkt te worden dat de gerapporteerde cijfers gebaseerd zijn op het aantal deelnemende leerlingen; in welke mate bepaalde categorieën leerlingen in groep 8 niet aan de toets deelnemen en hoe deze aantallen de laatste vijf jaar zijn veranderd is Cito niet bekend. Cito heeft namelijk alleen zicht op het aantal deelnemende leerlingen van een school en niet op het totaal aantal leerlingen in groep 8 op die school.

Tabel 4 Gemiddeld aantal leerlingen per deelnemende school

jaar	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
gem. aantal lln.	24.50	25.09	24.81	24.11	23.78	23.61	23.23	23.74

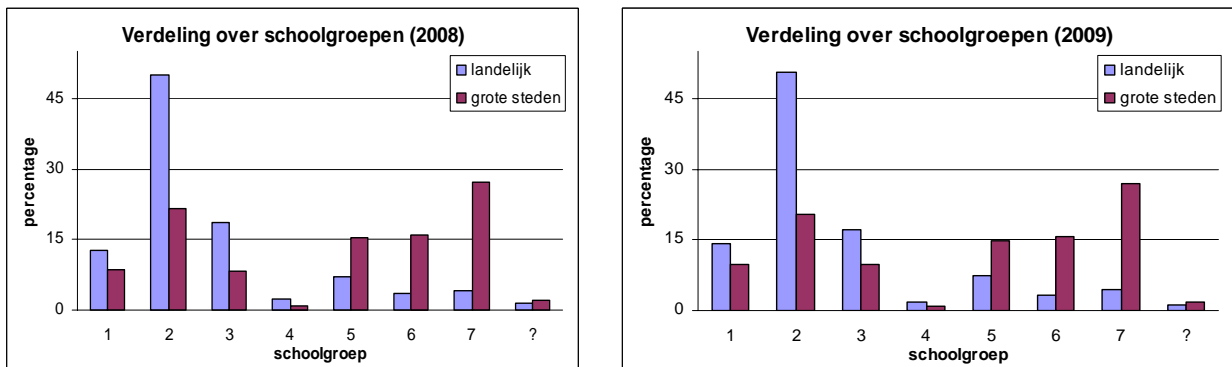
In figuur 3 verbeelden we –landelijk en voor de grote steden– de gemiddelde standaardscores per schoolgroep (1, 2, 3, ...7) en van ‘alle leerlingen’ (= 0) op de EB2008 (links) en de EB2009 (rechts). In de schoolgroepen 1 en 2 is de prestatie in de grote steden duidelijk beter dan landelijk. Dat was ook al zo in voorgaande jaren, dus het lijkt erop dat dit een vrij stabiel verschil is. Voor de schoolgroepen 3 tot en met 7 lijkt er in 2009 geen of zeer weinig verschil te zijn tussen de landelijke prestaties en die van de vier grote steden. Ook dit is overeenkomstig met voorgaande jaren (met uitzondering van schoolgroep 4 waar in 2008 sprake was van een wat groter verschil, gemiddeld één standaardscorepunt)

Figuur 3

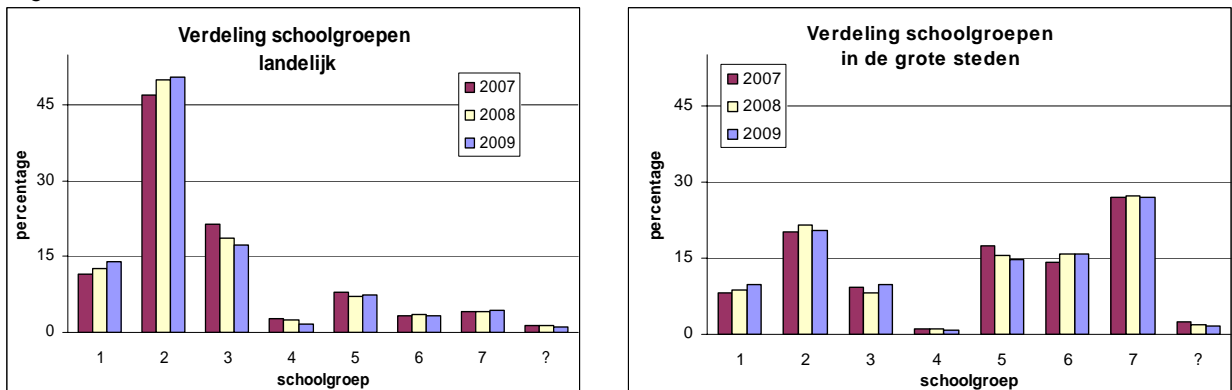

In figuur 4 laten we zien welk percentage kinderen in 2008 (links) en 2009 (rechts) landelijk gezien op een school zit die tot een bepaalde schoolgroep behoort en welke percentages gelden voor de grote steden. De categorie '?' betreft leerlingen van wie we op grond van de gegevens waarover we beschikken, de schoolgroep van hun school niet kunnen bepalen. In figuur 5 staat de verdeling van leerlingen over schoolgroepen voor de laatste drie jaar. Voor de landelijke verdeling over schoolgroepen valt speciaal op dat schoolgroep 2 (76-99% 1.00 leerlingen) in belang toeneemt terwijl de omvang van de schoolgroepen 3 (51-75% 1.00 leerlingen) en 4 (0-50% 1.00 leerlingen) daalt. Voor de grote steden is de geleidelijke toename van scholen in schoolgroep 1 en de schommeling in het percentage scholen binnen de schoolgroepen 2 en 3 het meest opvallend. Waar in 2008 de omvang van schoolgroep 2 toenam en de omvang van schoolgroep 3 afnam, neemt de omvang van schoolgroep 2 in 2009 weer af en groeit het percentage scholen in schoolgroep 3. Het percentage scholen in schoolgroep 4,5,6 en 7 is vrijwel constant vergeleken met 2008.

Figuur 4

Figuur 5

De gegevens in deze paragraaf krijgen meer reliëf tegen de achtergrond van tabel 3 en figuur 4. De vier grote steden zijn in vergelijking met het land zeer 'zwart'. In tabel 3 zien we bijvoorbeeld dat 27% van de leerlingen in

de grote steden op een school zit die tot schoolgroep 7 behoort, terwijl dit landelijk gezien geldt voor ongeveer 4% van de leerlingen.

Als we -zoals in figuur 3 is gedaan- de resultaten van alle schoolgroepen (= 0) bij elkaar nemen, zou men kunnen verwachten dat de grote steden ongeveer even goed moeten presteren als landelijk. Toch zien we een heel duidelijk lagere prestatie in de vier grote steden samen. We hebben hier te maken met wat in de statistiek 'Simpsons paradox' heet. Dit fenomeen heeft te maken met het verschil in verdeling over schoolgroepen tussen de landelijke populatie en in de grote steden. Figuur 4 drukt dit verschil uit. We geven een korte toelichting. Als we wat overdrijven, kunnen we zeggen dat bijna alle leerlingen in Nederland zitten op scholen die behoren tot de schoolgroepen 2 en 3. In figuur 3 en tabel 2 zien we dat het landelijk gemiddelde aardig overeenkomt met de gemiddelden in groep 2 en 3. In de grote steden behoren bijna alle scholen tot de groepen 5, 6 en 7 en het gemiddelde van de grote steden komt redelijk overeen met het gemiddelde van de leerlingen van deze drie schoolgroepen. De gemiddelden in de schoolgroepen 5, 6 en 7 zijn echter duidelijk lager dan de gemiddelden in de schoolgroepen 2 en 3. Daar ligt de verklaring voor het verschil tussen het landelijk gemiddelde en het gemiddelde van de grote steden.

Op het antwoordblad van de Eindtoets kan een speciale code worden aangestreept (de 'leerlingcategorie') met behulp waarvan leerlingen kunnen worden ingedeeld in speciale deelnemersgroepen². We herhalen hier de omschrijving van deze codes zoals deze ook op bladzijde 16 en 17 van de Handleiding 2009 staat.

- Code I

(Allochtone) leerlingen die aan het begin van groep 8 vier jaar of korter in Nederland zijn en die het Nederlands onvoldoende beheersen om de opgaven in de Eindtoets Basisonderwijs goed te kunnen lezen;

- Code J

Leerlingen die naar verwachting naar het (voortgezet) speciaal onderwijs of naar het praktijkonderwijs (pro) gaan;

- Code K

Leerlingen die naar verwachting in aanmerking komen voor het leerwegondersteunend onderwijs (lwoo).

Het is ook mogelijk dat er twee codes bij eenzelfde leerling worden aangestreept (I en J of I en K). Omdat er zeer weinig leerlingen met zo'n dubbele code zijn, zijn deze leerlingen in de totalen opgenomen als leerlingen met code I.

Met betrekking tot de deelname van deze speciale groepen aan de Eindtoets geldt dat leerlingen met een code I of J buiten de doelgroep vallen waarvoor de Eindtoets is bedoeld. Dit wordt in de handleiding ook expliciet zo gesteld (zie bladzijde 7). Voor leerlingen met een code K wordt aangegeven dat de toets in principe geschikt is, maar dat deze voor een deel van de leerlingen aan de moeilijke kant zal zijn. Als alternatief voor deze leerlingen wordt de Niveautoets (zie hoofdstuk 1) geopperd. De Niveautoets is qua moeilijkheid beter afgestemd op het niveau van leerlingen met een leerachterstand.

Hoe scholen of schoolbesturen in de praktijk met deze doelgroepdefinitie omgaan, met andere woorden in welke mate zij leerlingen van de speciale deelnemersgroepen al dan niet aan de Eindtoets laten deelnemen, is informatie die bij Cito niet bekend is. Wat uiteraard bij Cito wel bekend is, is het aantal leerlingen met een code-aanduiding dat wel aan de Eindtoets deelneemt. Hieronder wordt enige samenvattende informatie over deze leerlingen gegeven.

² Niet voor alle leerlingen is er op het antwoordblad een code aangestreept. Ook de juistheid van de aangestreepte codes is door Cito niet of slechts beperkt controleerbaar. Wij hebben echter geen beschikking over andere middelen om deze achtergrondkenmerken in kaart te brengen. Vandaar dat wij ons in dit verslag en in alle andere wetenschappelijke verslagen van Cito en de verslagen van gemeenten en andere bovenschoolse instellingen die gegevens van Cito betrekken, op deze gegevens zullen baseren.

In tabel 5 en 6 geven we de grootte van de speciale deelnemersgroepen in respectievelijk 2008 en 2009 aan. In deze tabellen staat schoolgroep 0 voor alle deelnemers. In figuur 6 tonen we per schoolgroep het percentage leerlingen dat behoort tot de speciale deelnemersgroepen. In deze figuur hebben we de gegevens over de laatste drie jaren opgenomen. Wat opvalt, is dat het totale aantal leerlingen met een code geleidelijk daalt in de periode 2007 tot en met 2009. Omdat de overgrote meerderheid leerlingen met een K-code betreft, kan deze verandering wijzen op een verandering in het beleid van scholen of besturen met betrekking tot deelname aan de Eindtoets door leerlingen met een K-code.

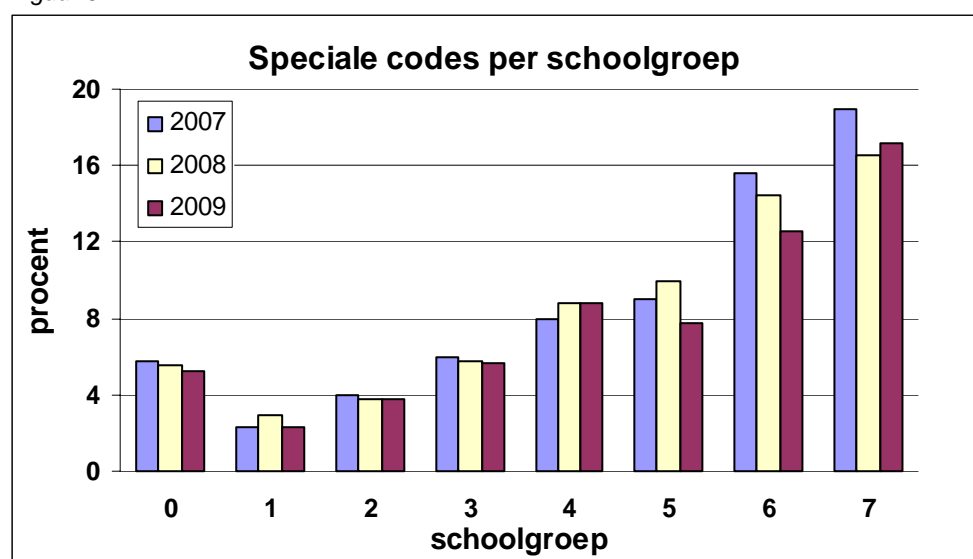
Tabel 5 Aantal en percentage leerlingen in speciale deelnemersgroepen per schoolgroep (0, 1, 2, 3, ... 7) in 2008 (totaal aantal deelnemers = 139725)

2008 groep	aantallen					procenten				
	geen code	I-code	J-code	K-code	I, J of K	geen code	I-code	J-code	K-code	I, J of K
0	131952	660	616	6497	7773	94.44	0.47	0.44	4.65	5.56
1	17130	79	45	401	525	97.03	0.45	0.25	2.27	2.97
2	67183	241	211	2176	2628	96.24	0.35	0.30	3.12	3.76
3	24545	120	131	1243	1494	94.26	0.46	0.50	4.77	5.74
4	3133	18	18	265	301	91.23	0.52	0.52	7.72	8.77
5	8997	57	61	875	993	90.06	0.57	0.61	8.76	9.94
6	4349	58	41	637	736	85.53	1.14	0.81	12.53	14.47
7	4669	61	85	778	924	83.48	1.09	1.52	13.91	16.52
n.v.t.	1946	26	24	122	172	91.88	1.23	1.13	5.76	8.12

Tabel 6 Aantal en percentage leerlingen in speciale deelnemersgroepen per schoolgroep (0, 1, 2, 3, ... 7) in 2009 (totaal aantal deelnemers = 138579)

2009 groep	aantallen					procenten				
	geen code	I-code	J-code	K-code	I, J of K	geen code	I-code	J-code	K-code	I, J of K
0	131368	425	410	6376	7211	94.80	0.31	0.30	4.60	5.20
1	19117	36	26	389	451	97.70	0.18	0.13	1.99	2.30
2	67654	165	128	2341	2634	96.25	0.23	0.18	3.33	3.75
3	22475	54	62	1233	1349	94.34	0.23	0.26	5.18	5.66
4	2191	11	18	182	211	91.22	0.46	0.75	7.58	8.78
5	9329	57	46	676	779	92.29	0.56	0.46	6.69	7.71
6	4133	34	30	529	593	87.45	0.72	0.63	11.19	12.55
7	4945	51	77	896	1024	82.84	0.85	1.29	15.01	17.16
n.v.t.	1524	17	23	130	170	89.96	1.00	1.36	7.67	10.04

Figuur 6

Tabel 2 gaf een overzicht van de gemiddelde Standaardcores, uitgesplitst naar de verschillende schoolgroepen. Deze gemiddelden zijn gebaseerd op alle leerlingen die aan de Eindtoets Basisonderwijs hebben deelgenomen. In tabel 7 geven we wederom deze gemiddelde standaardcores, maar nu alleen voor 2008 en 2009 en aangevuld met gegevens gebaseerd op alle leerlingen **exclusief de leerlingen met een I- of J-code en exclusief de leerlingen met een I-, J- of K-code** (dus alle leerlingen waarvoor geen code werd aangestreept).

Tabel 7

Verdeling Standaardcores over schoolgroepen gebaseerd op **alle leerlingen**

EB2008	Totaal	1	2	3	4	5	6	7
Landelijk	535.4	538.1	536.4	534.6	532.4	532.6	530.5	529.2
G4-totaal	533.3	541.6	537.8	534.5	533.4	532.5	530.8	528.9
EB2009	Totaal	1	2	3	4	5	6	7
Landelijk	535.5	537.8	536.5	534.7	532.9	533.0	530.4	528.9
G4-totaal	533.4	541.6	537.6	534.3	533.2	533.3	530.6	528.9

Verdeling Standaardcores over schoolgroepen gebaseerd op alle leerlingen, **exclusief I of J**

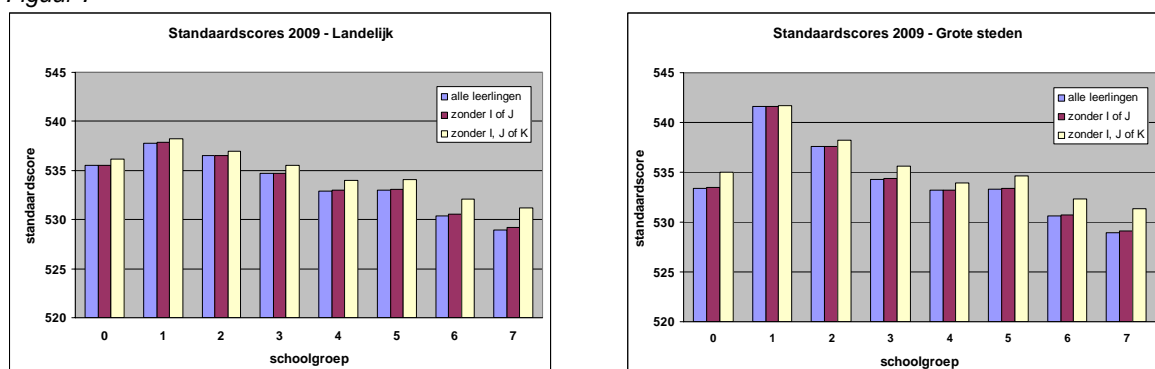
EB2008	Totaal	1	2	3	4	5	6	7
Landelijk	535.4	538.1	536.5	534.6	532.5	532.8	530.7	529.4
G4-totaal	533.5	541.7	537.9	534.6	533.4	532.6	531.0	529.2
EB2009	Totaal	1	2	3	4	5	6	7
Landelijk	535.5	537.9	536.5	534.7	533.0	533.1	530.6	529.2
G4-totaal	533.5	541.6	537.6	534.4	533.2	533.4	530.7	529.1

Verdeling Standaardcores over schoolgroepen gebaseerd op alle leerlingen, **exclusief I, J of K**

EB2008	Totaal	1	2	3	4	5	6	7
Landelijk	536.2	538.5	536.9	535.4	533.6	534.0	532.4	531.4
G4-totaal	535.1	541.9	538.6	535.6	535.2	534.4	533.0	531.2
EB2009	Totaal	1	2	3	4	5	6	7
Landelijk	536.2	538.2	537.0	535.5	534.0	534.1	532.1	531.2
G4-totaal	535.0	541.7	538.2	535.6	533.9	534.6	532.3	531.3

Voor 2009 geven we deze informatie in figuur 7 ook nog eens weer samen met de grafische weergave van de gemiddelden gebaseerd op alle deelnemende leerlingen. Met name bij de gemiddelde standaardcores exclusief I, J en K-leerlingen valt op dat deze aanzienlijk hoger liggen dan de gemiddelde standaardcores exclusief I- en J-leerlingen en de gemiddelde standaardcores gebaseerd op alle deelnemende leerlingen.

Figuur 7

Op het antwoordblad van de Eindtoets kan het leerlinggewicht worden aangestreept. Leerlinggewichten worden toegekend in het kader van het Formatiebesluit WPO (Wet Primair Onderwijs). Dat besluit regelt de formatie voor bestrijding van onderwijsachterstanden. Voor de bepaling van het formatiegewicht worden leerlingen gecategoriseerd naar een combinatie van opleidingsniveau, sociaal-economische status en etnische herkomst van de ouders. Er worden 5 formatiegewichten onderscheiden:

- Gewicht 1.25, voor kinderen met laag opgeleide autochtone ouders (in termen van opleidings- en/of beroepsniveau);
- Gewicht 1.40, voor schipperskinderen in internaat of pleeggezin;
- Gewicht 1.70, voor kinderen van reizende en trekkende bevolking;
- Gewicht 1.90, voor kinderen van laag opgeleide allochtone ouders (waarvan ten minste een van de ouders van niet-Nederlandse herkomst is en beperkingen kent in opleidings- en beroepsniveau)
- Voor alle andere kinderen geldt een gewicht van 1.00.

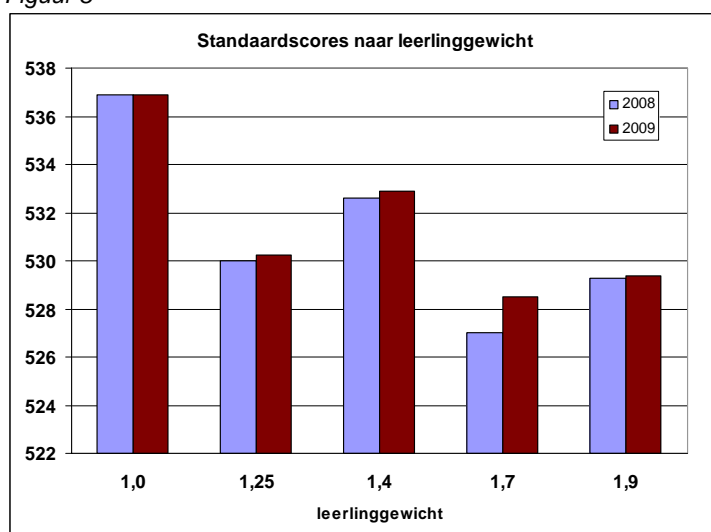
In figuur 8 zijn de gemiddelde standaardscores van deze onderscheiden groepen afgebeeld voor de jaren 2008 en 2009. In tabel 8 geven we de grootte van de onderscheiden groepen in aantallen en percentages en de gemiddelde standaardscore voor respectievelijk 2008 en 2009. Leerlingen bij wie geen leerlinggewicht is aangestreept of bij wie meer dan één leerlinggewicht is aangestreept, zijn in de tabel opgenomen in de kolom met het vraagteken. Deze leerlingen zijn niet opgenomen in figuur 8. De lichte stijging³ die ten opzichte van 2008 voor het landelijk gemiddelde geldt, komt met uitzondering van de groep 1,0 leerlingen in alle andere groepen voor. In de groep 1,7 leerlingen neemt de gemiddelde score meer toe dan in de andere groepen. De groep 1,7 leerlingen is echter vrij klein, waardoor individuele leerlingen een aanzienlijke invloed hebben op het groepsgemiddelde (dit geldt overigens ook voor de groep 1,4-leerlingen).

Tabel 8 Aantal, percentage leerlingen en gemiddelde standaardscores, naar leerlinggewicht in 2008 (totaal aantal deelnemers = 139725) en in 2009 (totaal aantal deelnemers = 138579)

2008	?	1,0	1,25	1,4	1,7	1,9
aantallen	19326	93389	12176	191	202	14441
percentages	13.8	66.8	8.7	0.1	0.1	10.3
Standaardscore	536.0	536.9	530.0	532.6	527.0	529.3

2009	?	1,0	1,25	1,4	1,7	1,9
aantallen	18308	94538	10926	186	166	14455
percentages	13.2	68.2	7.9	0.1	0.1	10.4
Standaardscore	536.0	536.9	530.3	532.9	528.5	529.4

Figuur 8

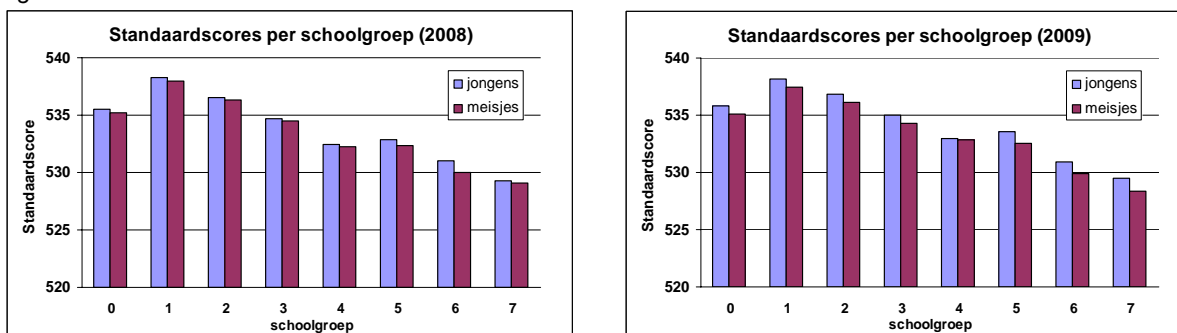

³ Zie omtrent dit verschil in gemiddelden de opmerking in hoofdstuk 2 op bladzijde 4 van dit verslag.

4 Vergelijkingen tussen jongens en meisjes

In figuur 9 vergelijken we per schoolgroep ('schoolgroep' 0 = alle leerlingen) de standaardscores. In alle groepen behalen jongens gemiddeld iets hogere standaardscores. Dit was zo in voorgaande jaren en in 2009 is dit nog steeds zo. In 2009 is het verschil tussen en jongens en meisjes gestegen ten opzichte van 2008. In 2008 bedroeg het verschil landelijk gezien 0.3 standaardscorepunt; in 2009 is dit 0.8 standaardscorepunt. Bij de bespreking van de afzonderlijke onderdelen wordt deze toename verder toegelicht.

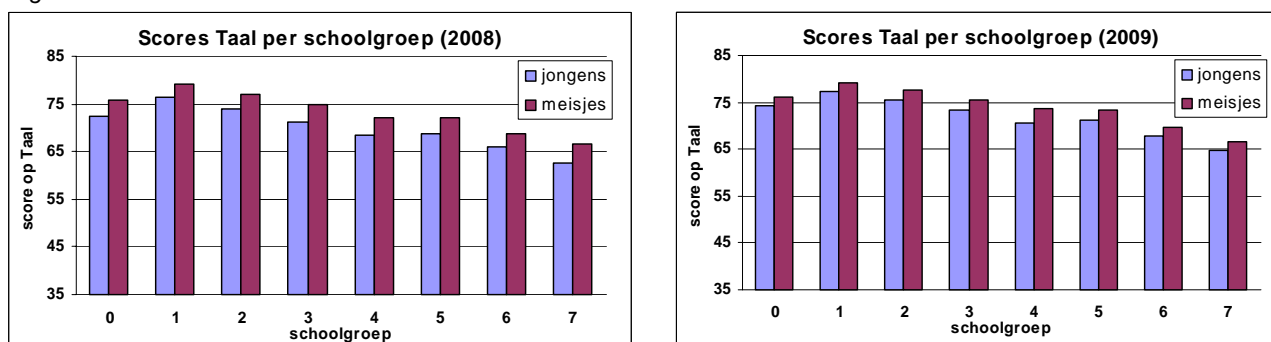
Figuur 9

In figuur 9 zien we dat de gemiddelde standaardscore daalt naarmate de leerlingen zitten op een schoolgroep met een hogere groepsaanduiding, met uitzondering van schoolgroep 5. Het verschil tussen het landelijk gemiddelde en het gemiddelde van leerlingen van scholen die tot schoolgroep '7' behoren is in 2009 ongeveer 6.7 scorepunten op de standaardscoreschaal. In 2006 en 2007 vonden we eveneens een verschil van 6.7, terwijl er in 2008 sprake was van een verschil van 6.2 punten op de standaardscoreschaal.

Het onderdeel Taal telt in de EB2008 en de EB2009 100 opgaven. In figuur 10 zien we dat het verschil tussen jongens en meisjes wat betreft de standaardscores niet verklaard kan worden uit de taalscores (aantal goed). De meisjes behalen gemiddeld hogere taalscores en het verschil is op het eerste gezicht in alle groepen ongeveer gelijk, zowel in 2008 als in 2009. Het gemiddelde verschil (voor alle leerlingen; groep 0) is 2.7 scorepunten in 2007 en 3.3 scorepunten in 2008. In 2009 bedraagt het verschil 1.9 scorepunten.

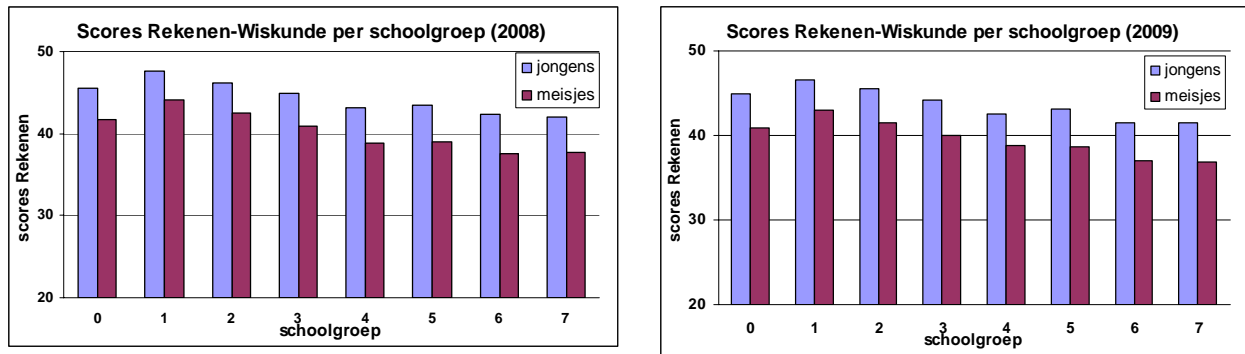
Figuur 10

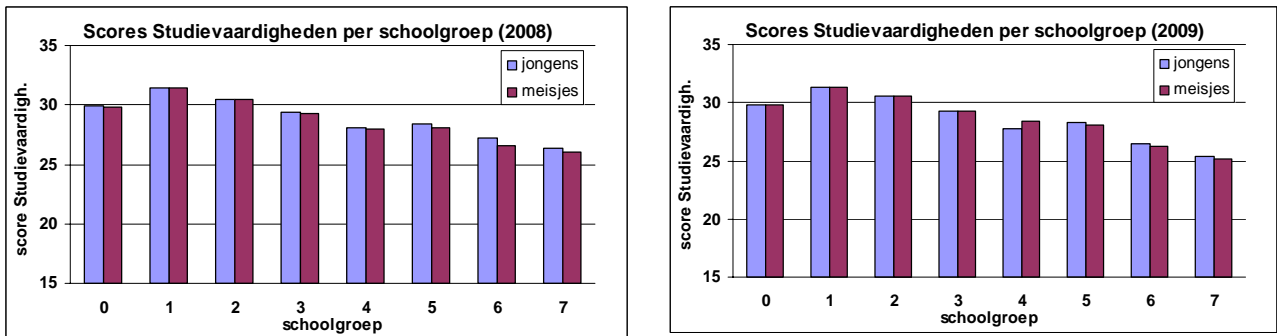
In de figuren 11 en 12 geven we soortgelijke afbeeldingen voor de onderdelen Rekenen-Wiskunde en Studievaardigheden. Bij Rekenen-Wiskunde behalen de jongens gemiddeld een hogere score dan de meisjes. Het verschil is echter veel groter dan bij Taal: in 2007 behalen de jongens gemiddeld 3.8 scorepunten meer dan de meisjes; in 2008 is dit verschil 3.9 scorepunten. In 2009 is het verschil 4.1 scorepunten. In alle gevallen is het verschil bepaald op de score (aantal goed) voor 60 opgaven.

Bij het onderdeel Studievaardigheden doen de jongens het eveneens beter dan de meisjes. Het verschil is echter zeer gering en lijkt over de tijd af te nemen: gemiddeld 0.1 punt in 2007, 0.1 punt in 2008 en slechts 0.04 punten in 2009 (telkens op een maximum van 40 punten).

Figuur 11

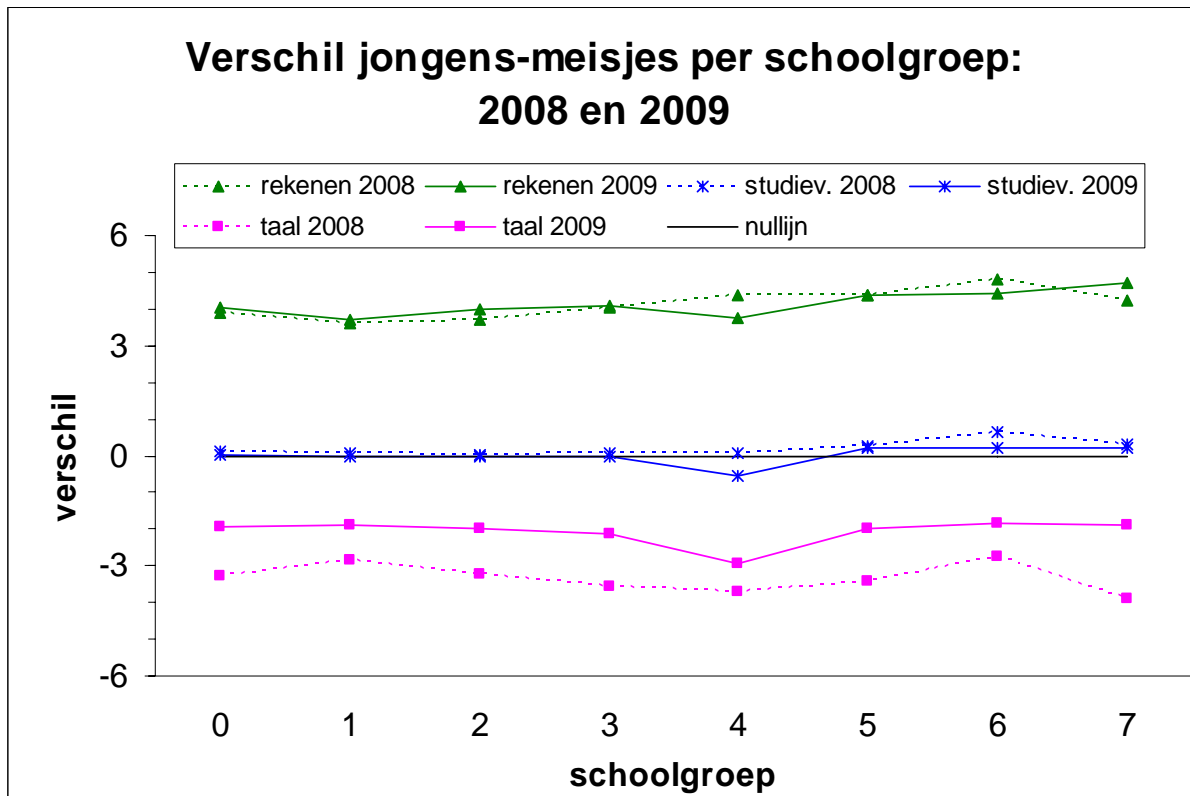
Figuur 12

Met figuur 13 komen we terug op onze constatering over de toename van de verschillen tussen jongens en meisjes in 2009.

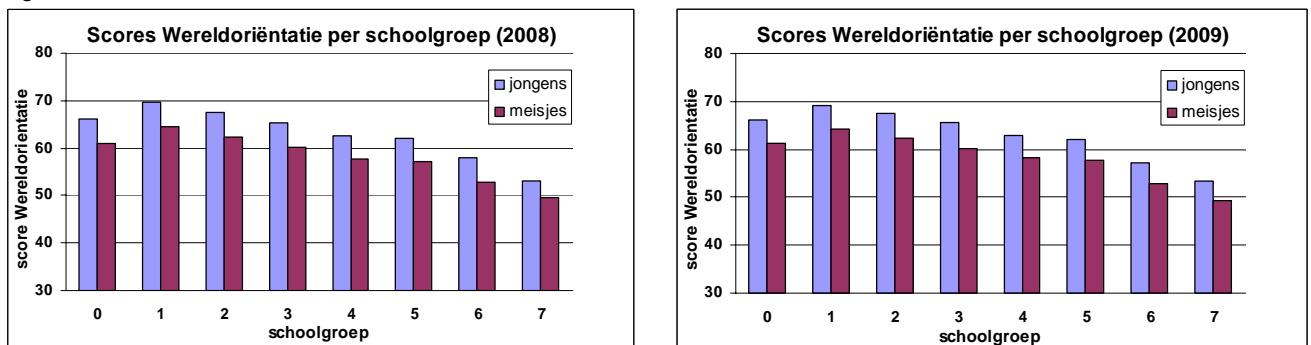
In figuur 13 zijn de verschillen tussen jongens en meisjes voor de drie onderdelen van de EB uitgesplitst naar schoolgroep voor 2008 (symbolen verbonden door stippellijnen) en voor 2009 (symbolen verbonden door doorgetrokken lijnen). Verschillen boven de nullijn duiden op een verschil ten voordele van de jongens (Rekenen en Studievaardigheden); verschillen onder de nullijn (Taal) geven het verschil aan ten voordele van de meisjes. Voor Rekenen en Studievaardigheden zien we dat de verschillen vrijwel stabiel zijn (de stippellijn en de doorgetrokken lijn liggen ongeveer even ver van de nullijn af), maar voor Taal zien we dat de verschillen in de meeste schoolgroepen zijn afgenomen (de doorgetrokken lijn ligt dichterbij de nullijn dan de stippellijn). Samenvattend kunnen we zeggen dat jongens en meisjes op de verschillende onderdelen (gemiddeld genomen) verschillend presteren. De gegevens van de afname in 2009 lijken er op te wijzen dat het patroon van de verschillen wat verandert: bij het onderdeel Taal is het verschil afgenomen; de meisjes scores nog wel steeds hoger op het onderdeel Taal, maar het verschil tussen jongens en meisjes neemt aanzienlijk af in 2009. Bij de onderdelen Rekenen en Studievaardigheden is het verschil daarentegen stabiel. Daarbij geldt dat de jongens op Rekenen in beide jaren gemiddeld duidelijk hoger scores dan de meisjes. Dit verklaart de toename van het totale verschil in standardscorepunten tussen jongens en meisjes. Over de achtergronden van deze veranderingen valt nu nog weinig te zeggen. Dit zal nader onderzocht moeten worden.

Figuur 13

Om misverstanden te voorkomen, wijzen we erop dat uit figuur 13 niet kan worden afgeleid of bijvoorbeeld voor het onderdeel Taal de gemiddelde score in 2009 hoger dan wel lager was dan in 2008. Omdat we in figuur 13 **verschillen tussen jongens en meisjes** rapporteren, doet het er niet toe of er in 2009 gemiddeld beter of slechter gepresteerd werd dan in 2008. Als we willen weten of er in het algemeen een voor- of achteruitgang is op het onderdeel Taal kunnen we niet volstaan met een vergelijking van de gemiddelde scores op dit onderdeel. Immers, omdat dit onderdeel in 2008 en 2009 bestaat uit verschillende opgaven, kan een verschil in gemiddelde score wijzen op een voor- of achteruitgang in de vaardigheid en/of een verschil in moeilijkheid tussen de opgaven. Om die twee verklaringen uit elkaar te halen is nadere analyse nodig.

Figuur 14

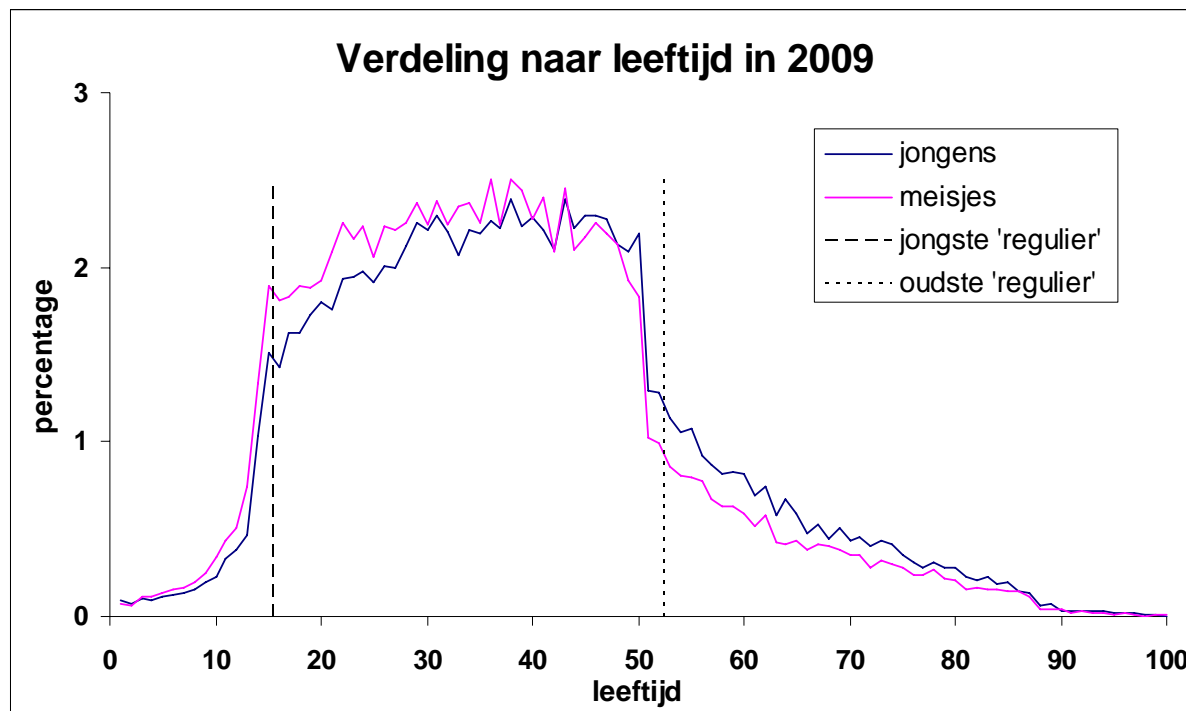
In figuur 14 staat een overzicht waaruit het verschil tussen jongens en meisjes op het gebied van Wereldoriëntatie kan worden afgelezen. Wereldoriëntatie is een facultatief onderdeel. Het 'telt' niet mee voor de standaardscore. Het onderdeel bestaat zowel in 2008 als in 2009 uit 90 opgaven: 30 opgaven Aardrijkskunde, 30 opgaven Geschiedenis en 30 opgaven Natuuronderwijs.

De jongens halen op het onderdeel Wereldoriëntatie gemiddeld hogere scores dan de meisjes. Dat geldt in elke schoolgroep en zowel in 2008 als in 2009. Het gemiddelde verschil tussen jongens en meisjes is 4.9 punten in 2007, 5.0 punten in 2008 en eveneens 5.0 punten in 2009.

5 Verschillen in leeftijd en de scores op de Eindtoets Basisonderwijs

Niet alle leerlingen in groep 8 zijn even oud. Zijn er effecten van de verschillen in leeftijd op de hoogte van de scores op de Eindtoets Basisonderwijs? In Figuur 15 staat de verdeling naar leeftijd van de leerlingen die deelgenomen hebben aan EB2009, afzonderlijk voor jongens en meisjes. De leeftijd op de horizontale as is uitgedrukt in eenheden van 10 dagen (een punt komt overeen met een periode van 10 dagen). Volgens de regelgeving die gold voor de invoering van het Basisonderwijs (begin jaren '80) werden leerlingen pas tot de eerste klas toegelaten als ze zes jaar werden voor 1 oktober van het lopende jaar. Als die regel nu nog zou worden toegepast, zou dit betekenen dat leerlingen die zonder vertraging hun schoolloopbaan volbrengen en in februari 2009 in groep 8 zitten, geboren zijn tussen 1 oktober 1996 en 30 september 1997. De twee verticale stippellijnen in de figuur komen met deze data overeen. Uit de scherpe stijging en de scherpe daling van de twee curves rond die plaatsen kunnen we concluderen dat deze regel in de praktijk nog steeds wordt toegepast. Leerlingen met een code groter dan 52 (rechts van de rechtse stippellijn) zijn leerlingen die om een of andere reden vertraging hebben opgelopen, ze zijn bijvoorbeeld later begonnen in groep 3 of zijn gedoubleerd. Leerlingen met een leeftijdscode kleiner dan 16 (links van de linkse stippellijn) zijn 'voorlijke' leerlingen die waarschijnlijk eerder aan groep drie begonnen zijn dan volgens de oude regelgeving toegestaan was of die een klas hebben overgeslagen. Er zijn opmerkelijke zaken op te merken aan de hand van figuur 15. Ten eerste: er zijn meer voorlijke meisjes dan jongens. Ten tweede zijn er bij de vertraagde leerlingen meer jongens dan meisjes. Tot slot zijn bij de reguliere leerlingen de jongens gemiddeld ouder dan de meisjes, want bij de jongsten onder de regulieren zijn de meisjes in de meerderheid.

Figuur 15

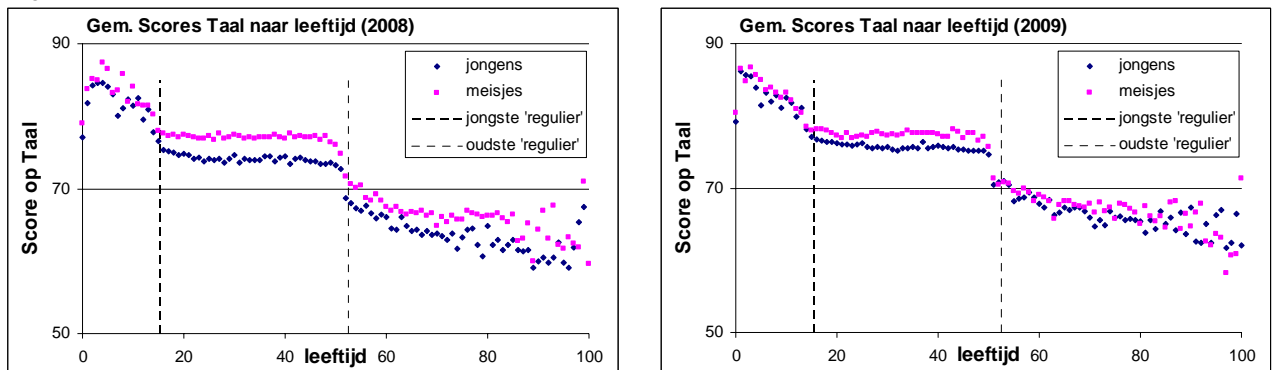

In de figuren 16 tot en met 19 zijn achtereenvolgens per leeftijdsgroep de verschillen tussen jongens en meisjes op het gebied van de onderdelen Taal, Rekenen-Wiskunde, Studievaardigheden en Wereldoriëntatie weer-gegeven. Het 'uitwaaier'-effect aan de uiteinden van de plotlijnen heeft te maken met het aantal observaties: dat is daar tamelijk gering. Het linker gedeelte van het figuur heeft steeds betrekking op 2008, het rechter gedeelte op 2009.

In alle figuren kunnen we zien dat de groep vertraagde leerlingen gemiddeld duidelijk lager scoort dan de leerlingen die normaal zijn doorgestroomd. En op alle onderdelen scoren de 'voorlijke' leerlingen hoger dan de overige leerlingen.

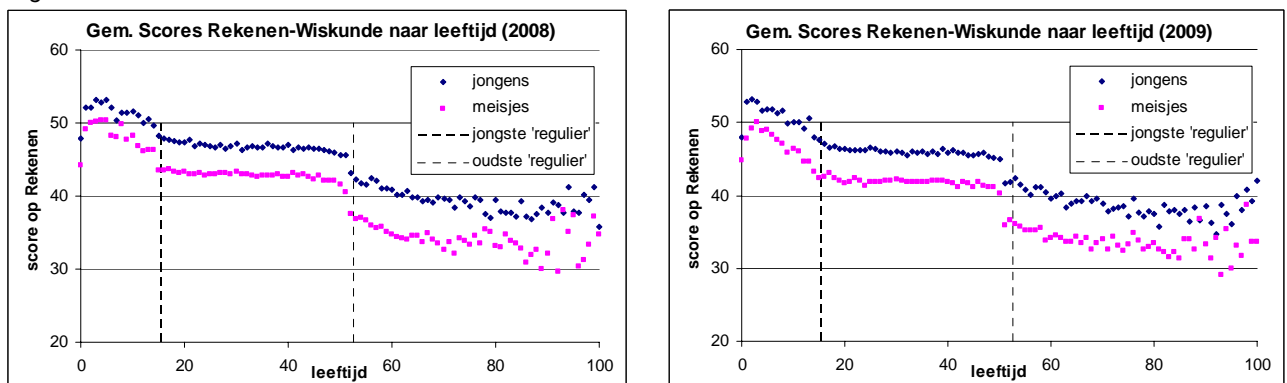
In figuur 16 zijn per leeftijdsgroep de verschillen tussen jongens en meisjes op het gebied van het onderdeel Taal weergegeven. De verschillen tussen jongens en meisjes zijn in 2009 in alle leeftijdsgroepen aanzienlijk afgenomen ten opzichte van 2008. We wijzen nogmaals op een mogelijk foutieve interpretatie die zou kunnen volgen uit een vergelijking van de twee gedeeltes van de figuur in bijvoorbeeld figuur 16. Bij de reguliere groep (tussen de twee stippellijnen) is duidelijk te zien dat de scores van de jongens in 2009 hoger zijn dan in 2008. Dit betekent echter niet automatisch dat de taalvaardigheid in 2009 is toegenomen; het verschil zou ook kunnen zijn veroorzaakt door een verschil in moeilijkheid van de opgaven.

Figuur 16

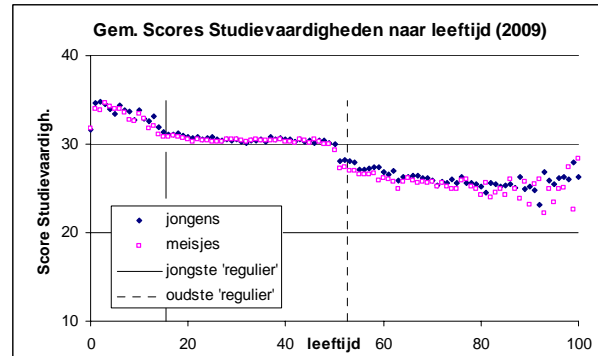
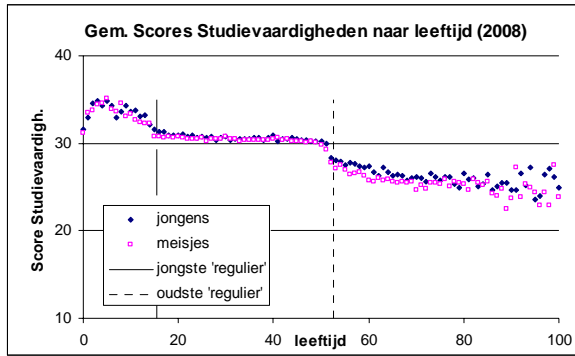
In figuur 17 staan per leeftijdsgroep de resultaten van jongens en meisjes op het onderdeel Rekenen-Wiskunde. Zowel in 2008 als in 2009 is het verschil tussen jongens en meisjes voor alle leeftijdsgroepen duidelijk.

Figuur 17

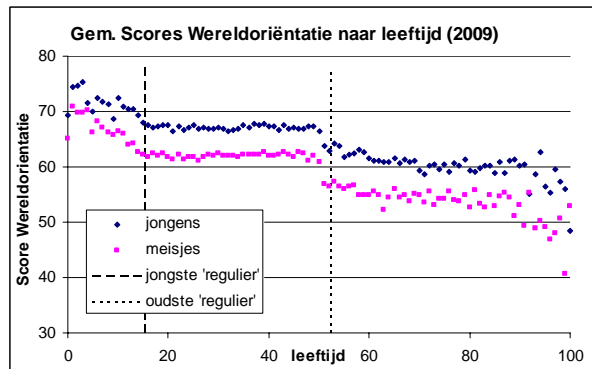
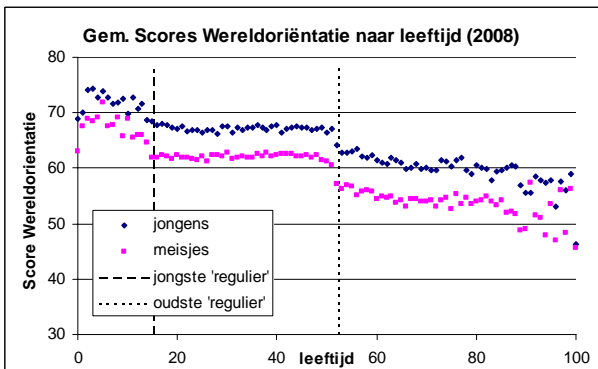
In figuur 18 zijn per leeftijdsgroep de verschillen tussen jongens en meisjes op het gebied van het onderdeel Studievaardigheden weergegeven. Er is nauwelijks sprake van enig verschil tussen jongens en meisjes, zowel in 2008 als in 2009.

Figuur 18

In figuur 19 zijn per leeftijdsgroep de verschillen tussen jongens en meisjes op het gebied van het onderdeel Wereldoriëntatie weergegeven. Zowel in 2008 als in 2009 is het verschil tussen jongens en meisjes voor alle leeftijdsgroepen duidelijk.

Figuur 19

6 Samenvatting

Voor de Eindtoets Basisonderwijs 2009 (EB2009) zijn door zo'n 6200 scholen ongeveer 154.000 leerlingen ingeschreven. De tabellen en figuren in deze 'Terugblik en resultaten Eindtoets Basisonderwijs 2009' zijn gebaseerd op de 138.579 leerlingen voor wie we op 13 februari de totaalscore 'Taal', Rekenen-Wiskunde' en 'Studievaardigheden' en de standaardscore konden berekenen. Voor het onderdeel Wereldoriëntatie (facultatief) betrof dit 119.066 leerlingen, dit is 85.9% van het totaal aantal deelnemende leerlingen. De resultaten van de leerlingen die één van de Digitale Edities van de Eindtoets (Digitale Eindtoets of Niveautoets) hebben gemaakt, zijn niet meegenomen in dit verslag. Op het moment dat dit verslag geschreven wordt, loopt de inschrijving en/of afname van deze toetsen namelijk nog.

In 2009 behaalden de leerlingen een gemiddelde standaardscore van 535.5; dit is eentiende punt hoger dan in 2008. In 2006 was het landelijk gemiddelde 535.0, in 2007 535.1 en in 2008 535.4. Betekent dit nu dat de leerlingen in 2009 vaardiger zijn dan in 2006, 2007 en 2008? Met deze conclusie dienen we voorzichtig te zijn. Ten eerste zijn de verschillen klein. Daarnaast nemen er weliswaar veel leerlingen deel aan de Eindtoets, maar dat zijn van jaar tot jaar niet telkens volstrekt vergelijkbare groepen leerlingen. Van de deelnemende scholen in 2008 heeft 6.3% niet meer deelgenomen in 2009. En 3.6% van de in 2009 deelnemende scholen nam in 2008 niet deel aan de Eindtoets. We kunnen er niet zonder meer van uitgaan dat de scholen die weggevallen zijn ten opzichte van 2008 vervangen zijn door een 'evenwaardige' groep van scholen in 2009. Omdat we niet weten of beide steekproeven in de twee opeenvolgende jaren goed (of even goed) de Nederlandse schoolbevolking vertegenwoordigen, kunnen we ook geen harde uitspraken doen over een daling of stijging van de gemiddelde vaardigheid die door de Eindtoets wordt gemeten.

Het gemiddelde van de G4 (533.4) is net als voorgaande jaren ook in 2009 lager dan het landelijk gemiddelde (535.5). Dit wordt echter verklaard doordat de scholen in de grote steden bijna allemaal behoren tot de schoolgroepen 5, 6 en 7 (de 'zwartere' scholen). Naarmate de leerlingen op een schoolgroep met een hogere groepsaanduiding zitten, daalt zowel landelijk als in de grote steden de gemiddelde standaardscore (met uitzondering van schoolgroep 5). Omdat in vergelijking met de landelijke verdeling het aantal scholen in de schoolgroepen 5, 6 en 7 in de grote steden zeer hoog is, heeft het lagere gemiddelde in die schoolgroepen zijn weerslag op het totale gemiddelde (over de schoolgroepen heen) van de vier grote steden.

In alle schoolgroepen behalen jongens gemiddeld iets hogere standaardscores dan meisjes. Dit was zo in 2006, 2007 en 2008 en in 2009 is dit nog steeds zo. Jongens en meisjes presteren op de verschillende onderdelen van de Eindtoets (gemiddeld genomen) duidelijk verschillend. Het verschil bij Taal is in het voordeel van de meisjes, maar is wel aanzienlijk afgenomen in 2009. Bij Rekenen-Wiskunde en Studievaardigheden is het verschil in het voordeel van de jongens (op het onderdeel Studievaardigheden is het verschil overigens vrijwel nihil). Op het onderdeel Wereldoriëntatie, een facultatief onderdeel dat niet 'meetelt' voor de standaardscore, behalen jongens gemiddeld hogere scores dan meisjes.

Tot slot de eventuele effecten van het verschil in leeftijd op de hoogte van de scores op de Eindtoets Basisonderwijs. Op alle onderdelen scoort de groep vertraagde leerlingen gemiddeld duidelijk lager dan de groep leerlingen die normaal doorgestroomd is. Op alle onderdelen scoren de 'voorlijke' leerlingen hoger dan de overige leerlingen. Van de groep voorlijke leerlingen maken overigens meer meisjes dan jongens deel uit. Bij de vertraagde leerlingen is het net andersom: daar zijn weer meer jongens dan meisjes. Tot slot zijn bij de groep leerlingen die normaal doorgestroomd is de jongens gemiddeld ouder dan de meisjes.

Bijlage 1 Indeling in schoolgroepen op basis van leerlinggewichten

Voor Schoolrapport B wordt uw school op basis van de leerlinggewichten ingedeeld in een schoolgroep. De leerlinggewichten in het kader van de formatieregeling voor het basisonderwijs geven een indicatie voor de achtergrond van de leerling wat betreft het opleidings- en beroepsniveau en de etnische herkomst van de ouders. Met de teldatumgegevens van 1 oktober 2007³ berekenen we per school het percentage 1.00-, 1.25- en 1.90-leerlingen.

Eerst worden de scholen met 76-100% 1.90-leerlingen geselecteerd. Deze scholen vormen schoolgroep 7. Van de overgebleven scholen selecteren we daarna de scholen die 51-75% 1.90-leerlingen hebben (= groep 6). Vervolgens nemen we uit de overgebleven scholen de scholen met 26-50% 1.90-leerlingen. De rest van de scholen wordt vervolgens in vier groepen ingedeeld op basis van het percentage 1.00-leerlingen: 0-50%, 51-75%, 76-99% en 100% 1.00-leerlingen. De scholen die schoolgroep 1 vormen (100% 1.00-leerlingen) bestaan voor een zeer belangrijk deel uit de scholen die in feite hun leerlingen geen leerlinggewicht toekennen, maar stellen dat al hun leerlingen 1.00-leerlingen zijn. In tabel 9 staat de indeling in schoolgroepen.

Per schoolgroep vermelden we in de derde kolom het percentage scholen dat bij de groep is ingedeeld. In kolom 4 tot en met 6 rapporteren we respectievelijk welk percentage op 1 oktober 2007 leerlinggewicht **1.00**, **1.25** en **1.90** heeft.

Tabel 9 Groepering van scholen voor Schoolrapport B van de Eindtoets 2009 en per schoolgroep de frequenties (in %) van leerlingen met respectievelijk leerlinggewicht 1.00, 1.25 en 1.90

Groep	% scholen	%	% 1.00-Iln	% 1.25-Iln	% 1.90-Iln
7	76 - 100 1.90	5	7	4	89
6	51 - 75 1.90	4	24	14	62
5	26 - 50 1.90	8	47	18	35
4	0 - 50 1.00	9	42	47	11
3	51 - 75 1.00	22	67	24	10
2	76 - 99 1.00	39	87	9	4
1	100 1.00	13	100	0	0

Om van een school een groep leerlingen te nemen die het meest lijkt op de groep Eindtoetsdeelnemers worden uit de teldatumgegevens van 1 oktober 2007 alleen de 11-14 jarigen genomen. De teldatumgegevens zijn afkomstig van het CFI.

Als u op het antwoordblad eerste toetsdag van alle leerlingen het leerlinggewicht heeft aangestreept, maken we bij de indeling in groepen op Schoolrapport B gebruik van uw gegevens.

Op het moment dat u de rapportage ontvangt, staat op ToetsNet Portal de zogenoemde 'Toelichting Schoolrapporten'. Hierin worden onder andere de landelijke gemiddelde toetsresultaten vermeld en de gemiddelden van de zeven groepen scholen.

³ De gegevens van 2008 zijn nog niet beschikbaar in februari 2009.